

УДК 378:001.895(438)

[https://doi.org/10.52058/3041-1572-2025-2\(10\)-194-206](https://doi.org/10.52058/3041-1572-2025-2(10)-194-206)

Корнійчук Михайло Валерійович аспірант, Житомирський державний університет імені Івана Франка, м. Житомир, тел.: (041) 243-14-17, <https://orcid.org/0000-0002-6051-4690>

НАУКОВІ ПІДХОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗВИТКУ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ОСВІТИ ПОЛЬЩІ

Анотація. У статті досліджено особливості розвитку університетської освіти в Польщі та наукові підходи до аналізу її трансформаційних процесів. Автор розглядає ключові етапи еволюції вищої освіти в Польщі, починаючи з періоду централізованої та ідеологізованої системи, характерної для соціалістичного ладу, до сучасної моделі, яка орієнтована на демократичні цінності, автономію закладів освіти, інтеграцію в європейський простір і потреби інформаційного суспільства. Особливу увагу приділено реформам, які розпочалися після 1989 року та були спрямовані на децентралізацію управління, посилення автономії закладів освіти, розвиток приватного сектору, інтернаціоналізацію освітнього середовища та впровадження європейських стандартів. Розглянуто вплив Болонського процесу на гармонізацію національної системи освіти з європейським освітнім простором, включаючи впровадження трирівневої системи навчання, європейської кредитно-трансферної системи (ECTS) та механізмів академічної мобільності студентів і викладачів.

Також проаналізовано основні напрямки досліджень польських вчених у сфері університетської освіти, зокрема питання підвищення якості навчання, розвитку дослідницьких університетів, міжнародного співробітництва та оцінки якості освітніх програм. Відзначено значний внесок приватних вищих навчальних закладів у реформування освітньої системи та адаптацію освітніх програм до сучасних викликів. Окремо висвітлено роль міжнародних угод і програм, таких як Болонська декларація та Лісабонська конвенція, у створенні європейського освітнього простору.

У статті обґрунтовано доцільність використання польського досвіду для модернізації освітньої системи України. Враховуючи схожі історичні передумови, Україна може запозичити польську модель децентралізації управління, розширення автономії університетів, посилення зв'язків між освітою та ринком праці, а також впровадження ефективних механізмів оцінки якості освіти.

Ключові слова: університетська освіта Польщі, реформи вищої освіти, Болонський процес, Лісабонська конвенція, академічна мобільність, інтеграція в Європейський освітній простір.

Korniichuk Mykhailo Valeriiovych PhD student at Ivan Franko Zhytomyr State University, Zhytomyr, tel.: (041) 243-14-17, <https://orcid.org/0000-0002-6051-4690>

SCIENTIFIC APPROACHES TO THE STUDY OF THE DEVELOPMENT OF UNIVERSITY EDUCATION IN POLAND

Abstract. The article explores the features of the development of university education in Poland and the scientific approaches to analyzing its transformational processes. The author examines the key stages in the evolution of higher education in Poland, from the period of a centralized and ideologically driven system characteristic of the socialist regime to a modern model focused on democratic values, institutional autonomy, integration into the European educational space, and the needs of the information society. Particular attention is paid to the reforms that began after 1989, aimed at decentralizing governance, enhancing the autonomy of educational institutions, developing the private sector, internationalizing the educational environment, and implementing European standards. The impact of the Bologna Process on the harmonization of the national education system with the European Higher Education Area is analyzed, including the introduction of a three-level system of education, the European Credit Transfer System (ECTS), and mechanisms for academic mobility of students and faculty.

The article also analyzes the main research directions of Polish scholars in the field of university education, including issues of improving the quality of education, developing research universities, fostering international cooperation, and evaluating the quality of educational programs. The significant contribution of private higher education institutions to the reform of the education system and the adaptation of educational programs to contemporary challenges is highlighted. The role of international agreements and programs, such as the Bologna Declaration and the Lisbon Recognition Convention, in the creation of the European Higher Education Area, is also discussed.

The article substantiates the relevance of utilizing Poland's experience to modernize Ukraine's educational system. Given the similar historical prerequisites, Ukraine can adopt the Polish model of decentralized governance, expanding university autonomy, strengthening the links between education and the labor market, and introducing effective mechanisms for assessing the quality of education.

Keywords: university education in Poland, higher education reforms, Bologna Process, Lisbon Recognition Convention, academic mobility, integration into the European Higher Education Area.

Постановка проблеми. Університетська освіта відіграє ключову роль у формуванні знань, навичок і компетентностей, необхідних для забезпечення сталого розвитку суспільства. У сучасному світі, позначеному глобалізаційними викликами, інтеграційними процесами та стрімким розвитком інформаційно-комунікаційних технологій, модернізація системи вищої освіти стає пріоритетним завданням багатьох країн. Польща є одним із прикладів успішної адаптації національної освітньої системи до цих викликів, що зумовлює підвищений інтерес до її досвіду в контексті реформування університетської освіти в Україні.

Польща, як держава-член Європейського Союзу, впровадила низку структурних реформ, спрямованих на гармонізацію національної системи освіти з європейськими стандартами, зокрема в рамках Болонського процесу. Це включає трирівневу систему вищої освіти, кредитно-модульну систему (ECTS), взаємне визнання дипломів, академічну мобільність та співпрацю з міжнародними освітніми і науковими установами. Проте, адаптація цих стандартів супроводжувалася як успіхами, так і викликами, пов'язаними із забезпеченням якості освіти, фінансуванням університетів та інтеграцією інноваційних підходів до навчального процесу.

Для України, яка знаходиться на етапі реформування освітньої системи, досвід Польщі є особливо цінним. Питання модернізації університетської освіти в Україні вимагає врахування ключових тенденцій європейського освітнього простору, таких як навчання впродовж життя, підвищення академічної мобільності, інтеграція університетів у світовий ринок праці та наукових досліджень. З огляду на спільність історичного розвитку Польщі та України, її досвід дозволяє визначити ефективні підходи до подолання системних проблем, зокрема в частині децентралізації управління, забезпечення автономії університетів та стимулювання інновацій у сфері освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми реформування та розвитку системи вищої освіти у Польщі активно досліджуються як польськими, так і українськими науковцями. Значний внесок у вивчення цього питання зробили такі дослідники, як Ч. Банах, А. Райкевич, О.А. Деркач, В.М. Шевченко, П. Гурський, М. Пельц, Я. Плачек. Їхні праці висвітлюють аспекти автономії університетів, інтеграції польської освіти в європейський простір, а також критерії оцінки якості освіти. Водночас питання адаптації системи освіти до сучасних викликів, таких як цифровізація, економічні трансформації та міжнародна інтеграція, ще потребують детального опрацювання та систематизації.

Мета статті – дослідження наукових підходів до розвитку університетської освіти в Польщі, аналіз історичних передумов, механізмів реформування системи вищої освіти та інтеграції в європейський освітній простір, а також визначення перспектив використання польського досвіду для модернізації освітньої системи України.

Виклад основного матеріалу. Розвиток освіти в кожній країні, особливо процеси модернізації вищої освіти, тісно пов'язаний з такими інституційними змінами, як перегляд ролі держави в сучасному світі, розвиток економіки, стабілізація політики, гармонізація в соціокультурній сфері. Кожна країна має свої особливості впровадження змін у систему освіти, що зумовлені її історією, традиціями, соціально-економічним станом. Для України, яка прагне модернізувати власну освітню систему та інтегруватися до європейського простору, особливо актуальним є вивчення досвіду Польщі. Ця країна пройшла шлях трансформації від централізованої, ідеологізованої системи освіти, характерної для соціалістичного ладу, до демократичної, орієнтованої на індивідуальні потреби учнів та вимоги сучасного суспільства.

Польща, як і Україна, має у минулому тривалий період недемократичного правління, що значно вплинуло на розвиток освіти. До 1989 року система освіти у Польщі була централізованою та контрольованою державою. Влада визначала зміст освіти, методи навчання, критерії оцінювання. Автономія навчальних закладів була обмежена, а участь громадськості у прийнятті рішень – мінімальною. Часті зміни назв і функцій найвищих органів управління освітою, такі як перехід від «Міністерства освіти» до «Міністерства освіти і вищої школи», а у подальшому до «Міністерства освіти і виховання», не призводили до суттєвих змін у діяльності системи. Освіта залишалася інструментом ідеологічного впливу, а не сферою вільного розвитку особистості. Держава жорстко регламентувала діяльність ЗВО, втручалася у навчальні плани, контролювала призначення викладачів. Така ситуація гальмувала розвиток науки та освіти, не дозволяла ЗВО гнучко реагувати на зміни в суспільстві та економіці.

Переломним моментом для реформування системи освіти стали парламентські вибори у червні 1989 року. Демократичні зміни в країні вимагали переосмислення ролі освіти та її місця в суспільстві. Польща потребувала нової освітньої моделі, яка б ґрунтувалася на принципах демократизму, гуманізму та взаємоповаги, забезпечувала б вільний розвиток особистості та готувала б громадян до життя в демократичному суспільстві. Одним із перших кроків на шляху реформ стало прийняття нового закону «Про освіту» у 1991 році [1]. Цей закон заклав правові основи для децентралізації управління освітою, розширення автономії навчальних закладів, створення нових типів шкіл.

З початку 90-х років посилюється динаміка інтеграції в ЄС, як в плані поглиблення інтеграційних процесів, так і в плані їх розширення. Одночасно відбувається інтенсивне ущільнення співробітництва у сфері освіти. Це насамперед пов'язано з тим, що змінився характер взаємодії між економічною інтеграцією і соціальним розвитком в рамках ЄС в цілому. Якщо на попередніх етапах розвитку європейської інтеграції мав місце швидше той чи інший дисбаланс прямих і зворотних зв'язків між економічною інтеграцією і соціальним розвитком, то на нинішньому етапі це дійсно спільна і набагато більш органічна взаємодія, в якій не можна знехтувати ні «економічним», ні «соціальним» [2, с. 38].

Якісно новий етап співробітництва у сфері освіти в ЄС пов'язаний з прийняттям Європейською радою в березні 2000 року Лісабонського порядку денного, і програми «Освіта та професійна підготовка 2010», що спрямована на сприяння реалізації стратегічної мети наступного десятиліття: стати найбільш конкурентоспроможною та динамічною, заснованою на знаннях економіки світу, яка може забезпечити стійке економічне зростання, робочі місця кращої якості і соціальну згуртованість суспільства.

Формування спільного простору освіти і підготовки визнано у Програмі ключовим пріоритетом для реалізації Лісабонської стратегії. Це має забезпечити розуміння того, що якою би ефективною не була політика в інших сферах, становлення ЄС як провідної світової економіки, заснованої на знаннях, можливо тільки через вирішальний внесок в освіту і підготовку як факторів економічного зростання, інновацій, стійкої зайнятості та соціальної рівності.

Головним принципом співпраці в рамках Програми залишається принцип субсидарності, основою забезпечення ефективності співпраці є відкритий метод координації; метою співпраці є зближення, а не гармонізація систем освіти (*approximation versus harmonization*).

Моніторинг стає важливим механізмом координації політики у сфері освіти в ЄС, інструментом для зіставлення результатів, прийняття та корекції політичних рішень; когнітивним і нормативним інструментом, що впливає на формування освітньої політики в ЄС.

Етапною подією сучасного періоду співробітництва у сфері освіти, як з точки зору вдосконалення методів координації та моніторингу, так і з точки зору уточнення пріоритетів Програми на наступний період, стала доповідь Комісії про хід реалізації цілей для систем освіти та підготовки в другому дворічному циклі і рекомендації Ради напередодні березневого саміту 2005 року, пріоритетним питанням якого була середньострокова оцінка реалізації цілей Лісабонської стратегії [3, с. 394].

Рада з освіти, молодіжної політики і культури виділила три основні пріоритети для подальшої дії в рамках програми «Освіта та підготовка 2010»:

- реформи та інвестиції мають концентруватися на областях, ключових для формування суспільства, заснованого на знаннях;
- освіта протягом усього життя;
- європейський простір освіти та підготовки повинні стати реальністю.

Рекомендації Ради знайшли достатньо повне відображення в рішеннях березневого засідання ЄС, який підкреслив, що людський капітал – головний капітал Європи, навчання протягом усього життя є *sine qua non* досягнення цілей Лісабонської стратегії.

Слід зазначити, що в перше десятиліття своєї діяльності країни-члени Ради Європи розробили і підписали чотири Конвенції, що сформували правову рамку співробітництва між державами Європи в сфері вищої освіти. Першим документом стала Європейська Конвенція про еквівалентність дипломів, що дають право для вступу до університетів (1953, ETS №.15) і протокол до неї (1964, ETS №. 49) [4].

У грудні 1954 року була підписана Європейська культурна конвенція [5], однією з цілей якої було сприяти мобільності та обміну. Наступним кроком у розвитку правової основи академічної мобільності було підписання в Парижі 15 грудня 1956 року Європейської конвенції про еквівалентність періодів навчання в університетах [6].

Метою документа було сприяння загальноєвропейським інтеграційним процесам і вирішенню проблеми нестачі висококваліфікованих фахівців. Європейська конвенція про академічне визнання університетських кваліфікацій 1959 року стала наступним етапом розвитку співробітництва. Найважливіший етап у розвитку співробітництва та усуненні бар'єрів мобільності ознаменувався підписанням у грудні 1969 року Європейської Угоди про продовження виплати стипендій студентам, які навчаються за кордоном [7].

Угода формувала завдання максимально можливого вільного пересування громадян для навчання та проведення досліджень, істотною умовою якого є мобільність стипендіальної підтримки.

В Угоді 1969 року вперше поряд з концепцією Європейського економічного співтовариства вводиться поняття «Європейське освітнє співтовариство» (European educational community), країнами-учасницями Ради Європи формулюється завдання створення загального простору освіти [7].

Новим етапом розвитку кооперації стала Конвенція ЮНЕСКО про визнання періодів навчання, дипломів і ступенів у сфері вищої освіти в державах, що належать європейському регіону, підписана в 1979 році [8].

Вона була спрямована на розширення співробітництва щодо створення та застосування порівнянної термінології та критеріїв оцінки, які дозволять забезпечити порівнянність і еквівалентність кредитів, предметів вивчення та сертифікатів, дипломів і ступенів в рамках існуючого законодавства країн-учасниць міждержавних угод.

У Конвенції вперше були сформульовані механізми реалізації поставлених завдань: створення національних органів, регіонального комітету і двосторонніх або субрегіональних органів [8].

Європейська конвенція про загальну еквівалентність періодів навчання в університетах є наступницею Європейської конвенції про еквівалентність дипломів, що дають право для вступу до університетів (1953, ETS №.15) і протоколу до неї (1964, ETS №. 49), Європейської конвенції про еквівалентність періодів навчання в університетах (1956, ETS № 21), Європейської конвенції про академічне визнання університетських кваліфікацій (1959, ETS №. 32), а також Європейської Угоди про продовження виплати стипендій студентам, які навчаються за кордоном (1969, ETS № 69) [8].

Підготовка Конвенції була ініційована мережею Національних інформаційних центрів Ради Європи в 1988 році на основі досвіду застосування вищеназваних Конвенцій Ради Європи.

Мета Конвенції полягає в тому, щоб через розширення можливостей для мобільності студентів, забезпечити більшу єдність країн-членів Ради Європи і взаєморозуміння в Європі. Важлива інновація даної Конвенції полягала в тому, що вона заклала принцип і зобов'язання сторін про те, що періоди навчання, успішно завершені в інституті вищої освіти однієї держави-учасниці в рамках чинних угод між інститутами, повинні отримувати повне академічне визнання не тільки учасників даної міжуніверситетської угоди, але також, в межах їх компетенції, держави та інших держав-учасниць Конвенції [3, с. 395].

У документі відсутня згадка про Конвенцію ЮНЕСКО про визнання періодів навчання, дипломів і ступенів у сфері вищої освіти в державах, що належать європейському регіону (1979), таким чином, на даному етапі, розвиток процесів академічної співпраці в рамках двох організацій відбувається автономно.

Об'єднання зусиль на системній основі спостерігається на наступному етапі, в 90-х роках в ході підготовки Конвенції про визнання кваліфікацій у сфері вищої освіти в європейському регіоні. Аргументів на користь підготовки нової Конвенції спільними зусиллями було декілька. Після 90-х років значно збільшилася кількість країн-учасниць Ради Європи та потенційних підписантів раніше прийнятих Конвенцій.

Одночасно за майже чотири десятиліття, що минули з моменту підписання першої Конвенції, змінилася політична та соціально-економічна ситуація в регіоні, відбулися зміни в системах вищої освіти в країнах-учасниках: посилилася диверсифікація інститутів і програм вищої освіти, збільшилася кількість приватних інститутів, підвищилася академічна мобільність студентів різних рівнів і напрямків навчання.

Крім того, накопичилася значна практика визнання документів і періодів навчання, отримала розвиток практика, пов'язана з визнанням кваліфікацій. Стала очевидною необхідність заміни шести раніше прийнятих документів одним більш сучасним, що відображає нові тенденції розвитку вищої освіти в Європі.

Для учасників обох організацій було також важливо уникнути дублювання зусиль у Європейському регіоні. Конвенція була схвалена на засіданні дипломатичної конференції в Лісабоні в квітні 1997 року і є одним із вдалих прикладів об'єднання зусиль міжнародних організацій з метою забезпечення синергії декількох процесів освітнього співробітництва, що розвиваються одночасно в різних концептуальних та організаційних площинах. Більшість країн, пізніше підписали Болонську Декларацію, ратифікували Конвенцію Ради Європи (Лісабонська Конвенція 1997 року) про взаємне визнання академічних кваліфікацій.

Два процеси об'єднання зусиль в галузі освіти, що відбувалися в країнах ЄС з одного боку, і рамках Ради Європи з іншого, підготували якісно новий етап інтеграційних процесів, початок якого ознаменувалося Сорбонською Декларацією про гармонізацію архітектури вищої освіти в Європі, що відбила загальну динаміку періоду. Ключовою подією нового етапу процесу зближення національних систем з метою створення загальноєвропейського простору вищої освіти стала конференція 1999 року в Болоньї, на якій міністрами освіти 30 Європейських країн було підписано «Декларацію про Європейський простір для вищої освіти» [9].

У зміні характеру взаємодії всередині європейських (ЄС) і загальноєвропейських процесів 2003 рік став переломним. У процесі підготовки країнами-членами доповіді щодо реалізації цілей програми «Освіта і підготовка 2010» в рамках першого дворічного циклу був проведений аналіз проблеми ефективного використання ресурсів, пошук раціоналізації зусиль. У спільній проміжній доповіді Ради та Комісії, представлений для обговорення на засіданні ЄС у Брюсселі в березні 2004 року, оформлено положення про необхідність більш тісної координації діяльності 31 країни, що бере участь у Програмі «Освіта та підготовка 2010», з Болонським процесом [2, с. 34].

Слід зазначити, що існуюча нині система університетської освіти Польщі склалася внаслідок неодноразового реформування, проб та помилок, наукових дискусій та експериментів. На сьогоднішній день у країні працюють як державні, так і недержавні вищі.

Принципи функціонування університетської освіти визначаються чинним Законом від 20 липня 2018 р. «Про вищу освіту та науку» (Ustawa Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce) [10].

Останнім часом проблеми розвитку вищої освіти в Республіці Польща вивчали такі дослідники, як: О. А. Деркач, В. М. Шевченко, Ч. Банах, А. Райкевич, П. Гурський, М. Пельц та Я. Плачек ті ін. Так, О. А. Деркач у своїй статті «Університетська автономія як головний вектор розвитку системи вищої освіти Польщі» стверджує, що розвиток нових напрямків у покращенні якості освіти в Польщі відбувався в умовах глибоких соціально-політичних і економічних змін, пов'язаних з переходом до ринкової економіки і різноманіттям ідеологій. У 1990 році важливою подією в освітній політиці країни стало обмеження прямого втручання держави в освіту, що призвело до різноманітності системи освіти. Влада також намагалася врахувати західноєвропейські тенденції розвитку освіти, але спостерігався розрив між потребами суспільства і результатами освіти. Критика з боку Євросоюзу спонукала до радикальних змін, які стосувалися не лише в окремих аспектах системи освіти, але й загальної доктрини освіти в цілому [11, с. 58].

В. М. Шевченко зазначає, що на прохання польської влади Європейський Комітет з питань освіти провів аналіз системи освіти у Польщі у 1994-1995 роках. Рапорт, який був підготовлений, відзначав як позитивні, так і негативні аспекти управління освітою в країні [3, с. 393].

До 90-х років ХХ століття система освіти у Польщі страждала від застарілих структур управління, які були неефективними в умовах вільного ринку. Тому було висловлено потребу у швидкій освітній реформі.

Реформа системи освіти в Польщі відбулася у 1998-2004 роках, перед вступом країни до ЄС, і була спрямована на європейську інтеграцію. Ця реформа призвела до змін у законодавстві, економіці, організації та змісті освіти, включаючи і спеціальну освіту.

Дослідження В. М. Шевченка показують, що приватні вищі навчальні заклади стали головним рушійним фактором у реформуванні польської системи вищої освіти. Після отримання державного визнання вони стали повноцінними учасниками у підготовці фахівців, розвитку науки та впровадженні освітніх інновацій. Приватні заклади швидко відреагували на зміну потреб суспільства та пристосували свої програми до нових умов. Кількість приватних закладів зросла з 195 у 2000/01 навчальному році до 321 у 2014/15 році, в той час як державних було лише 132. Ця тенденція до зростання триває, але вже не так швидко [3, с. 394].

Деякі польські вчені, зокрема Ч. Банах і А. Райкевич, вказують на необхідність зробити якісний стрибок у сфері університетської освіти в Польщі. Це передбачає розробку довгострокової програми розвитку освіти, в якій важливо виділити такі пріоритетні напрямки, як [11, с. 9]:

- роль освіти в інформаційному суспільстві;
- вплив освіти на інтеграцію Польщі з ЄС;

- взаємозв'язок освіти, економіки і ринку праці;
- покращення системи педагогічної освіти та професійного статусу вчителя.

Три незалежні дослідницькі команди експертів (Г. Іздебські, М. Квієк, та А. Радван) працюють над реформуванням діяльності польських університетів, щоб забезпечити їхню активність у сучасному світі [12]. Новий закон, який представлено національному конгресу науки, має стати своєрідною «конституцією науки», вважають дослідницькі команди експертів. Закон передбачає розвиток університетів дослідницького типу, які б зосереджувалися на проведенні наукових досліджень та підвищенні якості вищої освіти. Також заплановано створення Національного агентства з академічної співпраці, яке буде займатися стипендіальною діяльністю та підтримкою науковців та студентів за кордоном. Ці кроки спрямовані на повернення молодих талановитих науковців, які емігрували з Польщі, та популяризацію науки серед населення.

Група польських авторів – П. Гурський, М. Пельц та Я. Плачек – описують методику оцінки якості навчання студентів, що включає вивчення п'яти параметрів. Ці критерії використовуються у Польщі для щорічного визначення рейтингу вітчизняних вишів:

- престиж навчального закладу,
- сила наукових кадрів,
- умови навчання,
- результати навчання студентів,
- інтернаціоналізація навчання [13, с. 60].

Перший критерій оцінки – престиж навчального закладу, що дозволяє визначити ступінь авторитету вузу, його викладачів, а також випускників у академічному середовищі.

Друга характеристика дозволяє оцінити інтелектуальні здібності наукових кадрів вузу як у плані здійснення наукових досліджень, так і у підготовці та проведенні дидактичної роботи. Оцінка умов навчання, що надаються студентам у ЗВО, має дуже велике значення для абітурієнтів. При виборі вишу цей критерій іноді має вирішальний вплив. Досить поширеною є думка, що «очікування студентів змінюються протягом кожного року навчання» [11].

Я. Павліковський вважає, що оцінка якості вищої освіти у Польщі має мати дві складові:

- оцінку умов та методів навчання,
- оцінку якості освіти, здобутої випускниками [14, с. 31].

Перша складова включає в себе оцінку формальних аспектів навчального процесу – документації, кількості викладачів із вченим ступенем, кількості

студентів на одного викладача, чисельності груп студентів, стану технічного та дидактичного обладнання, соціально-побутові умови, рівня інформатизації дидактичних процесів, стан бібліотечних фондів тощо.

Більш складним завданням, на думку автора, є оцінка методів навчання, що вимагає еволюції змістовних аспектів навчального процесу, наприклад, відповідність навчальних програм та прийнятих ефектів навчання, правила підготовки та внесення змін у навчальні програми та ступінь участі студентів у цій процедурі, відповідність місії ЗВО чи окремого факультету з прийнятими ефектами навчання, рівень дидактичної та тематичної підготовки викладачів до занять, методи проведення занять, вимоги до студентів та методи визначення ступеня досягнення прийнятих ефектів навчання, можливості особистісного зростання студентів та методи їх підготовки до свідомої та активної громадянськості.

Отже, проведений аналіз теоретичних дослідження свідчить, що у останні роки як в Україні так і в Польщі проведено численні дослідження, щодо історичних етапів та особливостей формування та розвитку університетської освіти в Польщі. Багато досліджень присвячені окремим аспектам університетської освіти, таким як історія конкретних університетів, розвиток вищої освіти у певний період часу. Також вивчаються різні аспекти управління університетами, роль університетів у суспільстві та їх взаємодія з громадськістю.

Особлива увага приділяється реформам в університетській освіті, впливу політичних та соціокультурних чинників на університетську освіту, а також міжнародному співробітництву у галузі освіти.

Висновки. Процеси трансформації системи університетської освіти в Польщі, що розпочалися після 1989 року, були спрямовані на відхід від централізованої, ідеологізованої моделі освіти до демократичної, орієнтованої на індивідуальні потреби та вимоги сучасного суспільства. Успішність цих реформ була забезпечена децентралізацією управління, розширенням автономії закладів освіти, інтеграцією до європейського освітнього простору та активною участю Польщі в Болонському процесі. Зокрема, впровадження нових законодавчих норм, розвиток приватного сектора освіти та адаптація до європейських стандартів дозволили Польщі створити гнучку та ефективну систему університетської освіти, здатну відповідати викликам глобалізації.

Досвід Польщі демонструє важливість поєднання реформ у сфері освіти з широкими соціально-економічними та політичними змінами. Україна, прагнучи модернізувати свою освітню систему, може використати польську модель як орієнтир для розробки власних реформ. Зокрема, актуальними є питання децентралізації, підвищення академічної автономії, інтернаціоналізації та впровадження ефективних механізмів оцінки якості освіти. Вивчення

польського досвіду є цінним для визначення стратегічних напрямів розвитку вищої освіти в Україні, з урахуванням особливостей національної системи освіти та сучасних викликів.

Література:

1. Dz. U. nr 95 poz. 425 Ustawa z 7 września 1991 roku o systemie oświaty (z późniejszymi zmianami).
2. Деркач О. А. Університетська автономія як головний вектор розвитку системи вищої освіти Польщі. Вісник післядипломної освіти. 2015. № 9. С. 33–38.
3. Шевченко В. М. Реформування системи вищої освіти Польщі в контексті європейської інтеграції. Порівняльна професійна педагогіка. 2016. Т. 6, № 2. С. 392–398.
4. European Convention on the Equivalence of Diplomas leading to Admission to Universities. Paris: Council of Europe, 1953. URL: <https://rm.coe.int/1680064574> (дата звернення 25.01.2025).
5. European Cultural Convention. Strasbourg: Council of Europe, 1954. URL: <https://rm.coe.int/1680064575> (дата звернення 25.01.2025).
6. European Convention on the Equivalence of Periods of University Study. Paris: Council of Europe, 1956. URL: <https://rm.coe.int/1680064573> (дата звернення 25.01.2025).
7. European Agreement on Continued Payment of Scholarships to Students Studying Abroad. Strasbourg: Council of Europe, 1969. URL: <https://rm.coe.int/1680064572> (дата звернення 25.01.2025).
8. Convention on the Recognition of Studies, Diplomas and Degrees in Higher Education in the European Region. Paris: UNESCO, 1979. URL: <https://unesdoc.unesco.org> (дата звернення 25.01.2025).
9. Deklaracja Bolońska. Bolonia: European Union, 1999. URL: <https://europa.eu> (дата звернення 25.01.2025).
10. Education and Training 2010 Programme. Brussels: European Commission, 2000. URL: <https://europa.eu> (дата звернення 25.01.2025).
11. Banach Ch., Raikevych A. Strategie i prognozy rozwoju edukacji w Polsce // Pedagogika i Psychologia. 2003. № 1. S. 7–12.
12. Kwiek M., Finikov T. Polskie ustawodawstwo dotyczące szkolnictwa wyższego: doświadczenia i wnioski. Kijów: Takson, 2001. 220 s.
13. Górski P., Pelc M., Placek J. Metodyka oceny jakości kształcenia studentów w polskich uczelniach wyższych. Wyższa Edukacja w Polsce. 2010. № 3. S. 58–64.
14. Pawlikowski J. Jakość szkolnictwa wyższego w Polsce: ocena warunków i metod nauczania. Wyższa Szkoła. 2018. № 2. S. 31.

References:

1. Dz. U. nr 95 poz. 425 Ustawa z 7 września 1991 roku o systemie oświaty (z późniejszymi zmianami).
2. Derkach, O.A. (2015). Universytetska avtonomiia yak holovnyi vektor rozvytku systemy vyshchoi osvity Polshchi [University autonomy as the main vector of development of the higher education system in Poland]. Visnyk pislidyplomnoi osvity – Bulletin of Postgraduate Education, 9, 33–38 [in Ukrainian].
3. Shevchenko, V.M. (2016). Reformuvannia systemy vyshchoi osvity Polshchi v konteksti yevropeiskoi intehratsii [Reforming the higher education system of Poland in the context of European integration]. Porivnialna profesiina pedahohika – Comparative Professional Pedagogy, 6(2), 392–398 [in Ukrainian].

4. European Convention on the Equivalence of Diplomas leading to Admission to Universities. (1953). Paris: Council of Europe. Retrieved from <https://rm.coe.int/1680064574>.
5. European Cultural Convention. (1954). Strasbourg: Council of Europe. Retrieved from <https://rm.coe.int/1680064575>.
6. European Convention on the Equivalence of Periods of University Study. (1956). Paris: Council of Europe. Retrieved from <https://rm.coe.int/1680064573>.
7. European Agreement on Continued Payment of Scholarships to Students Studying Abroad. (1969). Strasbourg: Council of Europe. Retrieved from <https://rm.coe.int/1680064572>.
8. Convention on the Recognition of Studies, Diplomas and Degrees in Higher Education in the European Region. (1979). Paris: UNESCO. Retrieved from <https://unesdoc.unesco.org>.
9. Deklaracja Bolońska. (1999). Bolonia: European Union. Retrieved from <https://europa.eu>.
10. Education and Training 2010 Programme. (2000). Brussels: European Commission. Retrieved from <https://europa.eu>.
11. Banakh, Ch., & Raikevych, A. (2003). Strategie i prognozy rozwoju edukacji w Polsce [Strategies and forecasts for the development of education in Poland]. *Pedagogika i Psychologia*, 1, 7–12 [in Polish].
12. Kwiek, M., & Finikov, T. (2001). Polskie ustawodawstwo dotyczące szkolnictwa wyższego: doświadczenia i wnioski [Polish legislation on higher education: experiences and lessons]. Kyiv: Takson [in Polish].
13. Górski, P., Pelc, M., & Placek, J. (2010). Metodyka oceny jakości kształcenia studentów w polskich uczelniach wyższych [Methodology for assessing the quality of student education in Polish higher education institutions]. *Wyższa Edukacja w Polsce – Higher Education in Poland*, 3, 58–64 [in Polish].
14. Pawlikowski, J. (2018). Jakość szkolnictwa wyższego w Polsce: ocena warunków i metod nauczania [The quality of higher education in Poland: assessment of conditions and teaching methods]. *Wyższa Szkoła – Higher School*, 2, 31 [in Polish].